

Definitief **Nota Verwachtingen** **Accountantscontrole**

SiSa 2016

Versie 10 januari 2017

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding.....	3
1.1	Doel nota 'Verwachtingen accountantscontrole'	3
1.2	SiSa tussen medeoverheden	5
1.3	Doelgroep	5
1.4	Leeswijzer	6
2.	Nota in relatie tot wet- en regelgeving en voorschriften.....	7
3.	Verantwoording via de jaarrekening.....	7
4.	Relatie tussen (controle van) jaarrekening en SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie	8
4.1	Type verantwoordingsindicatoren	9
4.1.1	"Nul" verantwoordingen.....	9
5.	Reguliere accountantscontrole op getrouwheid en rechtmatigheid: risico's en deelwaarneming (art. 3a Bado)	10
5.1	Risicoanalyse	10
5.2	Deelwaarneming	10
5.2.1	€ 125.000-grens.....	10
6.	Deugdelijke totstandkoming	11
6.1	Algemene principes voor de beoordeling van de deugdelijke totstandkoming	11
7.	Controleverklaring en verslag van bevindingen.....	13
7.1	Controleverklaring.....	13
7.2	Verslag van bevindingen	13
7.2.1	Tabel met fouten en onzekerheden	13
8.	Overige aspecten	15
8.1	Uitvoering door derden en informatie van derden	15
8.2	Herziene aanlevering van verantwoordingsinformatie.....	15
	Bijlage 1:	16
	Handige links	16

1. Inleiding

Dit is de nota verwachting accountantscontrole SiSa 2016, waarin de controle procedure voor de controlerend accountant van de betreffende medeoverheid op de specifieke uitkeringen en/of de provinciale middelen wordt toegelicht.

Single information, single audit (SiSa) betekent eenmalige informatieverstrekking, eenmalige accountantscontrole, die voor alle belanghebbenden bruikbaar is. SiSa is de manier waarop medeoverheden (provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen) aan het Rijk of in enkele gevallen aan de provincie of aan gemeenten verantwoorden of en hoe ze de specifieke uitkeringen of het provinciaal middel hebben besteed.

Vóór 2006 moesten medeoverheden over iedere specifieke uitkering een aparte verantwoording en controleverklaring van de accountant inleveren. Nu worden specifieke uitkeringen verantwoord in de SiSa-verantwoording die onderdeel uitmaakt van de jaarrekening van de medeoverheid. Vanaf 2015 is gestart met een proef waarbij ook provincies de verantwoording van een of meer van hun financiële bijdragen aan gemeenten via de methode SiSa kunnen laten verlopen. Friesland, Groningen en Drenthe hadden interesse in deze proef. Over 2015 heeft Fryslân het spits af gebeten met het Programma Bereikbaarheid Leeuwarden. Vanaf 2016 zijn ook de andere twee noordelijke provincies mee gaan doen en zal bovendien het aantal provinciale bijdragen aan gemeenten dat via SiSa wordt verantwoord, gaan toenemen. Voor de betreffende gemeenten gaat dit betekenen, dat zij bijdragen van de provincie op dezelfde manier gaan verantwoorden als nu de specifieke uitkeringen van het Rijk. Dit vereist passende provinciale regelgeving en bijvoorbeeld ook nadere afspraken over de reikwijdte van de zogeheten SiSa-review door de Auditdienst Rijk.

Een doelstelling van Single information en Single audit (SiSa) voor specifieke uitkeringen en vanaf 2015 in toenemende mate dus ook voor provinciale bijdragen, is het verminderen van de verantwoordings- en controlelasten voor gemeenten, provincies en hun samenwerkingsverbanden die zijn ingesteld op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)¹. Enerzijds door als Rijk en/of provincie per specifieke uitkering of financiële bijdrage minder verantwoordingsinformatie te eisen (door te sturen op hoofdlijnen) en anderzijds door minder diepgaande accountantscontrole op regelingniveau. SiSa gaat uit van de reguliere jaarrekening (inclusief controle) van gemeenten, provincies en gemeenschappelijke regelingen. Door de koppeling aan de jaarrekening(controle) zijn de afzonderlijke verantwoordingen per specifieke uitkering of relevante provinciale bijdrage en de controle daarop (met bijbehorende controleprotocollen) niet nodig.

1.1 Doel nota 'Verwachtingen accountantscontrole'

Het doel van de nota "Verwachtingen accountantscontrole" is in de eerste plaats het bevorderen van de uniforme interpretatie en toepassing van de

¹ In het vervolg van deze nota wordt voor 'gemeenten, provincies en gemeenschappelijke regelingen' de term 'medeoverheden' gebruikt.

(controle)voorschriften voor de specifieke uitkeringen - en ook voor provinciale middelen die via de SiSa methodiek worden verantwoord - als onderdeel van de jaarrekening. Vanaf deze pagina, zal moeten worden gelezen specifieke uitkering = ook provinciaal middel tenzij nadrukkelijk is aangegeven, dat hiervan wordt afgeweken.

In de tweede plaats is deze nota bedoeld als een communicatiemiddel tussen de medeoverheid en diens accountant over de te verrichten werkzaamheden door de accountant en eventueel een afdeling interne controle van de medeoverheid. Daarom is het van belang dat beide partijen bekend zijn met deze nota verwachting accountantscontrole en overige beschikbare SiSa documentatie, alvorens er met de controlewerkzaamheden voor de SiSa kan worden gestart. Deze nota en overige SiSa documentatie zijn te raadplegen via www.rijksoverheid.nl/sisa.

Het is de verantwoordelijkheid van de accountant om op basis van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten ([BBV](#)), het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ([Bado](#)) en de materiewet- en regelgeving per specifieke uitkering zich een beeld te vormen van de aspecten die van belang zijn voor de controle op de getrouwheid en op de rechtmatigheid² en de deugdelijke totstandkoming van de verantwoording. Deze nota beschrijft in algemene termen de verwachtingen en gaat niet in op uitzonderingen.

De wettelijke basis voor de specifieke uitkering is terug te vinden in de wet financiële verhoudingen ([Fvw](#)). In de SiSa-bijlage is in te zien over welke specifieke uitkering verantwoording wordt verwacht van de betreffende medeoverheid. De medeoverheden, ontvangen deze bijlage begin januari (jaar T+1) op maat van het CBS. Omstreeks 1 november (jaar T) wordt als service door het ministerie van Binnenlandse Zaken per medeoverheid op de [website](#) de zogenoemde verantwoordingslijst zichtbaar gemaakt. Op deze verantwoordingslijst staat welke specifieke uitkering op de SiSa-bijlage terecht zullen komen.

De verantwoordingslijst bevat twee soorten informatie:

Extra informatie:	zoals beschikingsnummers en bedragen te vinden in het Excelbestand dat u via de webapplicatie kunt genereren (downloaden).
Basisinformatie:	de combinatie medeoverheid en regeling te vinden op het scherm van de webapplicatie: de lijst van specifieke uitkeringen en of provinciale middelen waarover de medeoverheid verantwoording af moet leggen);

Belangrijk is dat de betreffende medeoverheid deze verantwoordingslijst (eventueel samen met de controlerend accountant) tijdig controleert op volledigheid, om fouten en eventuele procedures van correctie en aanvulling te voorkomen.

² Voor de inkadering van het begrip rechtmatigheid wordt verwezen naar de Kadernota rechtmatigheid. Zie noot 5.

Voor een toelichting hoe deze verantwoordingslijst en de SiSa-bijlage te controleren, zijn de nota procedure verantwoordingsinformatie en invulwijzer beschikbaar. Bij onduidelijkheid kan allereerst contact worden opgenomen met de SiSa-contactpersoon binnen de eigen organisatie of anders het ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties via postbusIBI@minbzk.nl.

1.2 SiSa tussen medeoverheden

Als vanuit een provincie rijksbijdragen worden doorgezet naar gemeenten en/of gemeenschappelijke regelingen (in de zin van de Wet op de gemeenschappelijke regelingen), is voor de verantwoording door de gemeente resp. GR aan de provincie en de controle hierop door de accountant – analoog aan SiSa tussen Rijk en medeoverheden – artikel 17a, 1^e lid van de Financiële-verhoudingswet van toepassing. Dit wordt aangeduid met SiSa tussen medeoverheden.³

Met ingang van verantwoordingsjaar 2010 geldt SiSa tussen medeoverheden ook voor de situatie waarbij een gemeente de uitvoering van een aantal SZW uitkeringen (door-)mandateert aan een daarvoor opgericht openbaar lichaam als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen ([Wgr](#)). Het gaat om de volgende SZW-uitkeringen: het Bbz 2004 levensonderhoud en kapitaalverstrekking gevestigde zelfstandigen, en de gebundelde uitkering (bestaande uit de WWB, IOAW, IOAZ, en het Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen).

In deze nota wordt uitgegaan van de standaard SiSa-situatie waarbij een medeoverheid via de SiSa-bijlage verantwoordt aan het "Rijk" of het "vakministerie". Bij SiSa tussen medeoverheden moet hiervoor ook worden gelezen "provincie" (in de situatie dat de provincie rijksbijdragen heeft doorgezet naar gemeenten en/of GR'en), of "gemeente" (in de situatie dat een gemeente de uitvoering van de hierboven genoemde SZW-regelingen heeft uitbesteed aan een GR (openbaar lichaam). Dit is in deze nota met een * aangegeven (bijv. "Rijk*").

In de SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie is expliciet aangegeven voor welke specifieke uitkeringen het principe van SiSa tussen medeoverheden geldt.

1.3 Doelgroep

Deze nota beoogt de verwachtingen van de betrokken partijen bij de accountantscontrole van de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen te uniformeren. De directe gebruikers zijn:

- (interne en externe) accountants van medeoverheden;
- financiële (beleids)medewerkers bij medeoverheden;
- medewerkers interne controle van medeoverheden;
- accountants van het ministerie en;
- Algemene Rekenkamer;
- financiële beleidsambtenaren van ministerie en;

³ Voor de specifieke uitkering Regionale mobiliteitsfondsen (Zuiderzeelijn) leggen provincies verantwoording af aan een Gemeenschappelijke Regeling. Omdat het hier een uitzonderingssituatie betreft gaan we in deze nota niet specifiek op deze vorm van SiSa tussen medeoverheden in.

- toezichhouders.

In deze nota is zo min mogelijk vaktaal gebruikt, dan wel is deze vaktaal toegelicht.

1.4 Leeswijzer

Er wordt gestart met een algemene paragraaf die de nota verwachtingen accountantscontrole in een breder kader plaatst:

1. Nota in relatie tot wet- en regelgeving en voorschriften

Vervolgens wordt ingegaan op de verantwoordingsvoorschriften voor specifieke uitkeringen en de verhouding met de jaarrekening(controle):

2. Verantwoording via de jaarrekening

3. Relatie tussen (controle van) jaarrekening en SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie

Daarna wordt stilgestaan bij specifieke voorschriften voor de controle van specifieke uitkeringen en de aanvullende rapporteringvoorschriften voor de accountant:

4. Art. 3a Bado: risico's en deelwaarneming specifieke uitkeringen

5. Deugdelijke totstandkoming

6. Controleverklaring⁴ en verslag van bevindingen

Ten slotte gaat onderdeel 7 in op de overige aspecten, zoals informatie van derden/deskundigen, herziene aanlevering van verantwoordingsinformatie, en relevante links naar wet- en regelgeving.

⁴ In de Provinciewet, Gemeentewet en Bado staat nog 'accountantsverklaring'. De Nederlandse beroepsorganisatie van accountants (NBA) heeft voor verklaringen die worden afgegeven na 15 december 2010 de nieuwe term 'controleverklaring' ingevoerd.

2. Nota in relatie tot wet- en regelgeving en voorschriften

De wet- en regelgeving over Single information en Single audit is het uitgangspunt voor deze nota, onder meer:

- [Financiële verhoudingswet \(Fvw\)](#), hoofdstuk 3;
- Besluit financiële verhoudingswet (Bfv), art. 27 en art. 28a;
- [Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten](#) (BBV);
- [Besluit accountantscontrole decentrale overheden \(Bado\)](#), met name art. 3a en art. 5, vierde lid.

Met de invoering van SiSa zijn afzonderlijke controleprotocollen per specifieke uitkering komen te vervallen.

De nota beschrijft de verwachtingen die door het rijk aan accountants worden gesteld voor de controle op de verantwoording van specifieke uitkeringen aan het Rijk*. De nota vervangt noch beperkt hiermee vigerende wet- en regelgeving van het Rijk* betreffende de controle op de jaarrekening van medeoverheden.

3. Verantwoording via de jaarrekening

Medeoverheden verantwoorden de specifieke uitkeringen in (de toelichting op) hun eigen jaarrekening (art. 17a, 1^e en 2^e lid Fvw). De SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie is onderdeel van de toelichting op de jaarrekening. Het opstellen van de jaarrekening inclusief de toelichting is de verantwoordelijkheid van de medeoverheid en dient te geschieden conform het BBV.

In de SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie zijn twee typen indicatoren te onderscheiden:

Type 1:	Indicatoren die worden gebruikt voor de financiële vaststelling.
Type 2:	Indicatoren die niet worden gebruikt voor de financiële vaststelling, maar noodzakelijk zijn voor het ministerieministeriële jaarverslag.

Beide typen indicatoren kunnen financieel (besteding) en/of niet-financieel (prestaties) van aard zijn.

Voor de indicatoren die financieel van aard zijn geldt dat er een relatie is tussen de verantwoordingsinformatie uit de betreffende programma's (en de daarmee samenhangende overlopende activa/passiva) van de jaarrekening en de informatie van de SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie, die als onderdeel van de toelichting op de jaarrekening is opgenomen.

De indicatoren die niet-financieel van aard zijn hebben normaliter geen directe relatie met de jaarrekening van de medeoverheid.

In de volgende paragraaf van deze nota is de aard van de controlewerkzaamheden voor bovengenoemde twee typen indicatoren toegelicht.

Naast de indicatoren van het type 1 en 2 kent de SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie andere indicatoren. Zo is bijvoorbeeld in de SiSa-bijlage 2012 de indicator 'cumulatieve bestedingen' geïntroduceerd. Deze indicator helpt de verstrekker en de ontvanger van de verantwoordingsinformatie om zicht te houden op het totaal verantwoord bedrag aan bestedingen voor specifieke uitkeringen die over een meerjarige periode worden toegekend en vastgesteld. Een ander voorbeeld zijn de indicatoren die worden gebruikt voor budgetverdeling c.q. -toekenning. Deze zijn uit praktische overwegingen (vermindering administratieve lasten) in de SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie opgenomen. Uitgangspunt is echter om de indicatoren te beperken tot indicatoren van het type 1 en 2.

Voor zover voor deze andere indicatoren controlewerkzaamheden nodig zijn, wordt dat bij deze indicatoren op dezelfde manier aangegeven als bij de indicatoren die worden gebruikt voor de financiële vaststelling of die noodzakelijk zijn voor het ministeriële jaarverslag (resp. 'aard controle: R', 'aard controle: D1', 'aard controle: D2' en 'aard controle: nvt'; zie onderdeel 3 en volgende).

In de 'Nota Procedure aanlevering SiSa-verantwoordingsinformatie 2016' te raadplegen via www.rijksoverheid.nl onder het kopje [SiSa 2016](#) staan de voorschriften voor het aanleveren van de verantwoordingsinformatie aan het ministerie van BZK.

4. Relatie tussen (controle van) jaarrekening en SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie

De jaarrekening inclusief toelichting, waaronder de SiSa-bijlage met verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen, is het controleobject van de accountant van medeoverheden.

Voor de controle van de jaarrekening gelden de voorschriften van het Bado. In hoofdlijnen betekent dit:

1. Goedkeuringstolerantie op jaarrekeningniveau:	<ul style="list-style-type: none">○ (max.) 1% fouten○ (max.) 3% onzekerheid
2. Controleverklaring:	Getrouwheid en rechtmatigheid

Het uitgangspunt is dat de controle van de SiSa-bijlage met dezelfde materialiteit kan geschieden als voor de jaarrekening, maar dat vanuit SiSa aanvullende werkzaamheden worden verwacht, zoals de risicoanalyse per regeling, de voorgeschreven deelwaarnemingen boven € 125.000 en de werkzaamheden t.a.v. de nulverantwoording. Deze extra werkzaamheden kunnen leiden tot rapportagewaardige bevindingen (zie verder bij verslag van bevindingen), die mogelijk de jaarrekeningstolerantie (materialiteit) overschrijden.

Deze nota gaat in op de voorschriften voor de controle van specifieke uitkeringen. Voor de overige aspecten van de jaarrekeningcontrole wordt korthedshalve verwezen naar:

- het Bado;

- [de Kadernota rechtmatigheid](#)⁵;
- de beroepsvoorschriften van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants ([NBA](#)).

4.1 Type verantwoordingsindicatoren

Zoals in de vorige paragraaf aangegeven zijn er 2 typen verantwoordingsindicatoren.

Voor elk type kunnen twee soorten controlewerkzaamheden worden onderscheiden:

- De type 1-indicator 'financiële vaststelling' houdt één van de volgende twee controlewerkzaamheden in:
 - o de reguliere accountantscontrole met een controleverklaring die ingaat op getrouwheid en rechtmatigheid (in de Sisa-bijlage bij betreffende indicatoren aangegeven als 'aard controle: R'). De controle dient plaats te vinden met inachtneming van de bepalingen van het Bado, waarvan art. 3a een specifieke SiSa-bepaling bevat.
 - o beoordeling van de deugdelijke totstandkoming (in de Sisa-bijlage bij betreffende indicatoren aangegeven als 'aard controle: D1')⁶. In de wet- en regelgeving van de betreffende specifieke uitkering is dan bepaald dat de beoordeling van de deugdelijke totstandkoming voldoende is.
- De type 2-indicator 'geen financiële vaststelling' houdt één van de volgende controlewerkzaamheden in:
 - o beoordeling van de deugdelijke totstandkoming (in de Sisa-bijlage bij betreffende indicatoren aangegeven als 'aard controle: D2')⁵;
 - o geen controle (in de Sisa-bijlage bij betreffende indicatoren aangegeven als 'aard controle: n.v.t.').

Schematisch:

Aard indicator: Gebruik indicator	Financieel (=besteding)	Niet-financieel (=prestatie)
type-1: financiële vaststelling	'R'	'R' of 'D1'
type-2: jaarverslag ministerieministerie	'D2' of 'nvt'	'D2' of 'nvt'

4.1.1 "Nul" verantwoordingen

Bij indicatoren met aard controle R en D1 dient de accountant bij een verantwoording met "0" vast te stellen dat deze terecht als zodanig in de SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie is opgenomen. Bijvoorbeeld door daarover contact op te nemen met de contactpersoon bij de gemeente. De controlewerkzaamheden worden vastgelegd in het controledossier. Deze extra 'check' is bedoeld als service aan de

⁵ De Kadernota rechtmatigheid is opgesteld door het Platform rechtmatigheid provincies en gemeenten (PRPG). Het PRPG is per 2011 opgegaan in de commissie BBV die vanaf 2011 de Kadernota onderhoudt.

⁶ Zie onderdeel 5 voor het begrip 'deugdelijke totstandkoming'.

gemeenten, namelijk om te voorkomen dat per abuis bedragen niet verantwoord worden, waar dat wel moet gebeuren.

De werkzaamheden voor de controle op getrouwheid en rechtmatigheid (R) worden hieronder in Onderdeel 4 nader toegelicht. Voor de controlewerkzaamheden voor deugdelijke totstandkoming (D1 en D2) is dit gedaan in Onderdeel 5.

5. Reguliere accountantscontrole op getrouwheid en rechtmatigheid: risico's en deelwaarneming (art. 3a Bado)

De accountants van medeoverheden dienen specifieke controlewerkzaamheden te verrichten t.a.v. de specifieke uitkeringen zodat op het niveau van de verantwoording Rijksbegroting voldoende zekerheid bestaat omtrent de getrouwheid en de rechtmatigheid van de specifieke uitkeringen. Deze eisen zijn opgenomen in art. 3a van het Bado, dat als volgt luidt: *"De accountant beoordeelt voor elke specifieke uitkering of er sprake is van risico's die richtinggevend zijn voor de inrichting van de accountantscontrole. Indien de provincie of gemeente⁷ een of meer specifieke uitkeringen ontvangt met een omvang van tenminste € 125.000, - in het verantwoordingsjaar voert de accountant in ieder geval voor elk van die specifieke uitkeringen een deelwaarneming uit."* Dit artikel kent twee aspecten – risicoanalyse en deelwaarneming – die hierna nader zijn toegelicht.

5.1 Risicoanalyse

De accountant voert een risicoanalyse uit, waarbij een risicoanalyse per specifieke uitkering wordt verwacht. Met deze risicoanalyse wordt voldaan aan de eerste zin van art. 3a Bado. Een risicoanalyse houdt in dat de accountant vaststelt of de betreffende medeoverheid voldoende maatregelen heeft getroffen om onder andere de wet- en regelgeving uit te voeren.

De volgende aandachtspunten zijn relevant:

- Aard (denk aan complexiteit) en omvang per regeling;
- Aard van de indicatoren;
- Aandachtspunten vanuit de initiële risicoanalyse;
- Aandachtspunten vanuit bevindingen voorgaande jaren;
- Conclusie risicoanalyse;
- Hoofdpijnen controleaanpak.

5.2 Deelwaarneming

De uitkomst van de risicoanalyse is richtinggevend voor de verdere controlewerkzaamheden, zoals deelwaarnemingen, voor het oordeel over de jaarrekening. Voor zover tot deze werkzaamheden geen deelwaarneming op een specifieke uitkering behoort, zal de accountant alsnog – vanwege het feit dat dit voor de oordeelsvorming door de Algemene Rekenkamer per begrotingsartikel in de ministeriële verantwoording nodig is – een deelwaarneming moeten uitvoeren voor die specifieke uitkering als deze een omvang heeft van tenminste € 125.000. Op grond van art. 3a Bado kan in dat geval worden volstaan met één deelwaarneming per specifieke uitkering (dus niet per indicator per

⁷ Op grond van o.a. artikelen 34a 1e lid, 47a 1e lid en 58a 1 lid Wgr geldt dit ook voor GR'en.

specifieke uitkering), bestaande uit één post. Indien deze deelwaarneming leidt tot een bevinding, geeft de accountant beargumenteerd aan of, en zo ja welke, extra werkzaamheden nodig zijn voor de accountant en/of de medeoverheid. De omvang van deze werkzaamheden is afhankelijk van de individuele situatie.

Een deelwaarneming houdt in dat de accountant beoordeelt of een post (bijvoorbeeld een betaling of een individueel enquêteresultaat of de bevestiging van een opgeleverde woning) conform de voorschriften in wet- en regelgeving door de medeoverheid is uitgevoerd en verantwoord. Dit betekent dat de accountant voor de geselecteerde post de rechtmatigheid vaststelt, wat inhoudt dat de accountant controleert of de post op basis van de geldende wet- en regelgeving terecht ten laste van de SiSa-regeling is verantwoord. De reikwijdte van de deelwaarneming betreft de geselecteerde post, wat betekent dat:

- met de geselecteerde post de toepassing van de wet- en regelgeving wordt gecontroleerd, c.q. afgedekt die betrekking heeft op deze post; en
- de controle van de accountant in beginsel betrekking heeft op de betreffende post (factuur, beschikking, etc,) en niet op het inkooptraject of de totstandkoming van de subsidieovereenkomst, tenzij de controle daartoe aanleiding geeft.

5.2.1 € 125.000-grens

Met de omvang van tenminste € 125.000, - in het verantwoordingsjaar worden in beginsel de lasten per specifieke uitkering per medeoverheid in het verantwoordingsjaar bedoeld. Een uitzondering geldt voor specifieke uitkeringen waarbij alleen niet financiële indicatoren (=prestaties; zie paragraaf 2) worden verantwoord. Deze prestatie-indicatoren kunnen jaarlijks of achteraf ineens cumulatief worden verantwoord:

- Wanneer er sprake is van een jaarlijkse verantwoording met alleen niet financiële indicatoren, geldt de omvang van het toegekende bedrag van het Rijk* per specifieke uitkering per medeoverheid in het verantwoordingsjaar.
- Wanneer er sprake is van een meerjarige verantwoording met alleen niet financiële indicatoren, geldt de omvang van het toegekende bedrag van het Rijk* per specifieke uitkering per medeoverheid gecumuleerd voor de gehele looptijd van die uitkering.

In de volgende paragraaf zijn de controlewerkzaamheden voor deugdelijke totstandkoming (D1 en D2) nader toegelicht.

6. Deugdelijke totstandkoming

Zoals in onderdeel 4 is aangegeven, maken alle specifieke uitkeringen onderdeel uit van de in artikel 3a Bado genoemde risicoanalyse. Dus ongeacht het type indicator (zie paragraaf 2) en de aard van de controlewerkzaamheden (zie paragraaf 3). De in hetzelfde artikel genoemde deelwaarneming, echter, geldt niet voor de controle van

indicatoren, waarvoor in de SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie de aard van de controlewerkzaamheden D1 of D2⁸ is aangegeven.

D1:	de indicatoren zijn relevant voor de financiële vaststelling door het Rijk. Op grond van de regelgeving per specifieke uitkering kan worden volstaan met de beoordeling van de deugdelijke totstandkoming.
D2:	de indicatoren zijn alleen relevant voor het ministerieale jaarverslag. Dit zijn indicatoren zonder financiële vaststelling en onjuiste weergave heeft nooit gevolgen voor de controleverklaring, maar de bevindingen worden wel opgenomen in het accountantsverslag.

De accountant beoordeelt bij 'deugdelijke totstandkoming' of de medeoverheid zowel in opzet als bij de uitvoering voldoende heeft gewaarborgd dat de gegevens voor de indicator correct worden verzameld en/of geregistreerd. De accountant beoordeelt in het kader van de deugdelijke totstandkoming echter niet de inhoudelijke juistheid van de informatie. Als de inhoudelijke juistheid van de informatie wel onderdeel van de controle dient te zijn, is dat door het vakministerie en* in de SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie aangegeven met 'aard controle: R' (zie ook paragrafen 3 en 4).

6.1 Algemene principes voor de beoordeling van de deugdelijke totstandkoming

Hierna worden de algemene principes voor de beoordeling van de deugdelijke totstandkoming geschetst. Het is onmogelijk om voor elke situatie en tot in alle details aan te geven wanneer sprake is van deugdelijke totstandkoming of niet. Als in de bestaande regelgeving richtlijnen zijn opgenomen voor de wijze van registratie van gegevens door de medeoverheid, blijft de beoordeling van de deugdelijke totstandkoming beperkt tot de vraag of inderdaad op die wijze geregistreerd wordt.

Als in de bestaande regelgeving geen richtlijnen zijn opgenomen, gelden de volgende principes voor de deugdelijke totstandkoming (vier mogelijke situaties):

1. Er bestaan afspraken met (semi-) overheidsorganisaties over de aard en inhoud van de te leveren gegevens die door deze organisaties primair zelfstandig geregistreerd worden en bovendien sluit de registratie bij deze organisaties aan op de indicatoren, zoals die moeten worden opgenomen in de SiSa bijlage bij de jaarrekening. Het gaat hierbij om instanties als het CBS, CWI, justitie en politie.
2. Voor gegevens die worden ontvangen van leveranciers, stichtingen, bureaus en dergelijke waarmee een leveranciers- of subsidierelatie bestaat, is er een controleverklaring. Als een controleverklaring ontbreekt, is er een contract of bestaan er subsidievoorwaarden, waarbij rekening is gehouden met de eisen in de wet- en regelgeving en de eisen aan de te verzamelen gegevens. Bij dat laatste kan gedacht worden aan afspraken over de registratie,

⁸ En uiteraard ook niet indien 'aard controle: n.v.t.'

voortgangsgesprekken, tussentijdse rapportages en eigen waarnemingen door de medeoverheid. Bij eigen waarneming door de medeoverheid moeten de resultaten van het door die overheid uitgevoerde toezicht op de contractuitvoering/de activiteiten voldoende zijn vastgelegd.

3. Gegevens die door de medeoverheid zelf worden verzameld, worden als voldoende deugdelijk tot stand gekomen aangemerkt als door deze overheid voldoende aandacht wordt besteed aan één of meerdere (situatie afhankelijk) van de volgende punten:
 - o geïdentificeerd is hoe het gegeven ontstaat en primair wordt vastgelegd;
 - o de juistheid van het gegeven voorafgaand aan de registratie in een systeem wordt vastgesteld;
 - o gewaarborgd is dat het gegeven juist in de administratie is opgenomen;
 - o het gegeven terug te traceren is naar een document of iets soortgelijks waaraan het gegeven is ontleend;
 - o de documenten waaraan het gegeven is ontleend worden bewaard;
 - o de betrouwbaarheid van de output via rapportages is gegarandeerd.
4. Gegevens die door de medeoverheid worden verzameld op basis van enquêtes (via een gespecialiseerd eigen organisatieonderdeel of door een erkend particulier instituut) worden als deugdelijk tot stand gekomen aangemerkt als deze correct zijn overgenomen in de SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie.

Indien de accountant de verantwoorde D-indicator zelf (op eenvoudige wijze) kan toetsen – bijvoorbeeld door aansluiting met gegevens uit objectieve bron (situatie 1) - dan kan dit in de plaats komen van de toets op de deugdelijke totstandkoming.

7. Controleverklaring en verslag van bevindingen

7.1 Controleverklaring

De accountantscontrole is gericht op de jaarrekening inclusief toelichting, waaronder de SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie met verantwoordingsinformatie per specifieke uitkering. De accountant neemt de bevindingen (fouten en onzekerheden) die voortkomen uit de controle van de bijlage mee bij de bepaling van de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening. De accountant zal de omvang van de totale fout en/of onzekerheid in de jaarrekening bepalen. Daarbij maakt hij waar nodig gebruik van extrapolatie. Bij de jaarrekening, inclusief bijlagen, wordt één controleverklaring afgegeven. Over de SiSa-bijlage verantwoordingsinformatie met informatie over specifieke uitkeringen wordt dus geen afzonderlijk oordeel gegeven.

7.2 Verslag van bevindingen

Voor de bevindingen voortkomend uit de reguliere controle op getrouwheid en rechtmatigheid (R) en uit de beoordeling van de deugdelijke totstandkoming (D1) van de SiSa-verantwoording gelden op grond van art. 5, vierde lid Bado zwaardere rapporteringtoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening, zodat de vakministerie en* voldoende informatie hebben om de specifieke uitkeringen vast te stellen.

In zijn verslag van bevindingen neemt de accountant per specifieke uitkering fouten en onzekerheden op, boven een financiële grens, voor zover die niet door de medeoverheid zijn of kunnen worden gecorrigeerd. Deze financiële grens is per specifieke uitkering:

- € 12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter dan € 1.000.000 is.

De rapporteringtolerantie heeft géén consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het *rapporteren van* de waargenomen en niet herstelde fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

7.2.1 Tabel met fouten en onzekerheden

In het verslag van bevindingen dient de accountant altijd een tabel op te nemen met fouten en onzekerheden met betrekking tot de verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen.

Ook de specifieke uitkering waarvoor hij geen controlebevindingen heeft te melden moeten in de tabel worden opgenomen. Alle specifieke uitkeringen die onderdeel zijn van de SiSa-verantwoordingsinformatie en daarmee onderdeel zijn geweest van de reguliere accountantscontrole op de jaarrekening moeten dus in de tabel zijn opgenomen. Ingeval er voor een specifieke uitkering geen bevindingen boven de rapporteringstoleranties zijn blijven de kolommen over fouten en onzekerheden, financiële omvang en toelichting leeg.

Onderstaand een schematisch voorbeeld van de bedoelde tabel:

<u>Specifieke uitkering</u>	Fout of onzekerheid	Financiële omvang (in euro's)	Toelichting fout / onzekerheid

Toelichting op tabel:

Voor R-controles moet de totale fout en/of onzekerheid worden gekwantificeerd per specifieke uitkering. Voor zover deze de rapporteringtolerantie overschrijdt (art. 5, 4^e lid Bado), moet de totale fout en/of onzekerheid worden opgenomen in de tabel en worden toegelicht.

Kwalitatieve bevindingen voortkomend uit een D1-controle of een D2-controle moeten ALTIJD – ongeacht het belang – worden vermeld in de tabel (in de kolom toelichting).

Het ministerie van BZK stelt uiterlijk in januari van het jaar volgend op het jaar waarover wordt verantwoord een standaard format voor de tabel

beschikbaar (als Excel-bestand). In dit model kan het voorkomen dat voor een specifieke uitkering twee regels nodig zijn. Eén regel is dan voor het rapporteren van fouten en de andere voor onzekerheden. Het is verplicht om van dit standaard format gebruik te maken.

8. Overige aspecten

8.1 Uitvoering door derden en informatie van derden

Als algemene lijn geldt dat de medeoverheid dient te borgen dat de uitvoering door een derde zodanig is opgezet dat aan de eisen kan worden voldaan. Op 10 december 2013 heeft de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) de [NBA-handreiking 1122](http://www.nba.nl) gepubliceerd (www.nba.nl). Deze handreiking is geheel gewijd aan de gevolgen voor de accountantscontrole van het uitbesteden door decentrale overheden van taken aan uitvoeringsorganisaties.

8.2 Herziene aanlevering van verantwoordingsinformatie

De procedure voor herziene aanlevering van verantwoordingsinformatie is per 1 januari 2014 komen te vervallen. Correcties of aanvullingen kunnen na de plausibele aanlevering van de SiSa-verantwoordingsbijlage in het jaar T+1 vanaf 2014 niet meer via het CBS worden doorgevoerd. Dit geldt zowel voor correcties en aanvullingen met betrekking tot de verantwoording over 2016 als voor correcties en aanvullingen over voorgaande verantwoordingsjaren. Sinds 1 januari 2014 geldt, ongeacht het verantwoordingsjaar, een 1-op-1 procedure via e-mail (of als de verstrekker dat vraagt via een briefwisseling) direct tussen de verstrekker (ministerie of provincie) en de ontvanger.

In hoofdstuk 3 van de nota "Procedure aanlevering SiSa-verantwoordingsinformatie 2016" wordt de procedure beschreven. Dit hoofdstuk wordt nadrukkelijk ter lezing aanbevolen. Wat blijft is dat de accountant door de ontvanger moet worden betrokken bij de voorgenomen correcties of aanvullingen. Het is vervolgens de verantwoordelijkheid van de accountant om te bepalen of deze correcties of aanvullingen nadere controlewerkzaamheden vergen en, zo ja, welke.

In de situatie dat het verslag van bevindingen inclusief tabel fouten en onzekerheden als gevolg van de correcties of aanvullingen wijzigt ten opzichte van het oorspronkelijke verslag van bevindingen – bijvoorbeeld omdat een bestaande onzekerheid inmiddels is vervallen – maar de controleverklaring ongewijzigd blijft, dan stelt de accountant een addendum verslag van bevindingen op waarin wordt aangegeven wat is gewijzigd t.o.v. het verslag van bevindingen bij de oorspronkelijke aanlevering. De accountant meldt in zijn begeleidend schrijven aan het college van B&W/Gedeputeerde Staten dat (de tabel fouten en onzekerheden uit) het verslag van bevindingen is gewijzigd en laat in een was/wordt-tabel zien wat de wijzigingen zijn. De medeoverheid dient in de eigen aanbiedingsbrief kenbaar te maken dat het verslag van bevindingen is gewijzigd, en stuurt het addendum-verslag van bevindingen (lees: nieuwe tabel fouten en onzekerheden) samen met het oorspronkelijke verslag van bevindingen op.

Bijlage 1:

Handige links

Relevante wet- en regelgeving en nadere voorschriften zijn te raadplegen via:

- www.rijksoverheid.nl/sisa ;
- www.commissieBBV.nl (o.a. BBV, Bado, Kadernota rechtmatigheid);
- www.steunpuntve.nl
- www.gemeenteloket.nl
- www.NBA.nl (o.a. gedrags- en beroepsregels voor de accountants en Audit Alerts);
- www.wetten.nl (o.a. Fvw, [AMvB SiSa](http://www.amvb-sisa.nl), BBV, Bado en wet- en regelgeving per specifieke uitkering).
